

Norges Blindforbund
– synshemmedes organisasjon

ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENTET

MOTTATT

02 OKT 2007

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Postboks 8019 Dep
0030 Oslo

Høringssvar fra Norges Blindforbund:

INNØRING AV TIDSFRISTER FOR PLIKT TIL UNIVERSELL UTFORMING AV IKT I NY DISKRIMINERINGS- OG TILGJENGELIGHETSLOV

INNLEDNING

Norges Blindforbund (NBF) er svært fornøyd med at det nå legges opp til at det vil komme klare krav til universell utforming med tidsfrister for IKT-løsninger i en diskriminerings- og tilgjengelighetslov. Dette er et av de områdene hvor synshemmede i dag møter flest barrierer, men der det også ligger svært godt til rette for utforming som er enkel å betjene også for blinde og svaksynte. NBF ser at forslaget på en del områder vil sikre universell utforming innen IKT. Det er imidlertid viktig at den dekker alle arenaer og systemer.

Kravene bør også gjøres gjeldende for arbeidsplasser og utdanningsområdet. En stor arbeidsplass som NAV har nå i flere år hatt IKT-løsninger som ikke fullt ut kan benyttes av synshemmede ansatte. Synshemmede fysioterapeuter er henvist til et eget system som er i bruk etter dispensasjon som følge av at de ordinære systemene som kreves brukt ikke er tilgjengelige. I realiteten kan synshemmede utestenges fra arbeidsplasser siden det er valgt løsninger som i realiteten er svært vanskelig å tilrettelegge for bruk av tale, blindeskriftlist og forstøringsprogram. Derfor må det stilles krav om universelle løsninger også for denne sektoren.

Digitale plattformer innen utdanningsområdet er på ingen måte universelle, og legger i dag store hindringer i veien for synshemmede elever og studenter. Dette gjelder for eksempel for clas-fronter. Dersom det ikke stilles krav for utdanningssektoren vil det kunne bli vanskeligere å være synshemmet student og elev siden manglende tilgang til digitale plattformer vil utestenge fra det ordinære studiearbeidet. Dette gjelder både for grunnskole og høyere utdanning.

DEFINISJON

*Norges Blindforbund stiller seg bak den
foreslåtte definisjonen for informasjonsteknologi:*

*"Med informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) menes teknologi og systemer av teknologi som anvendes til å skape, omdanne, utveksle, mangfoldiggjøre og publisere informasjon i form av tekst, lyd, bilder og/eller tall".
IKT er avgrenset fra teknologi og systemer av teknologi hvor hovedfunksjonen*

Tilsluttet:

ikke er tilegnelse, lagring, omdanning, administrering, kontroll, framvisning, publisering, endring, utveksling, overføring eller mottak av informasjon.

Vi er svært skeptiske til å gjøre begrensninger slik at loven kun skal gjelde for hovedløsninger. En slik begrensning vil ikke gi universell utforming på viktige områder.

Det vil oppstå en rekke tvilstilfeller om loven gjelder. Det er svært bra at det slås fast at køordningssystemer skal omfattes av loven, men hvorfor skal ikke da en informasjonsmonitor i samme lokale ikke omfattes, begge deler er IKT-baserte løsninger der deler av publikum i dag ikke har tilgang til visuelt fremstilt informasjon. Undersøkelse gjort blant 400 synshemmede i 2004 viser at hele 80 % ofte eller alltid må ha bistand fra andre for å betjene heispanel. Transportsektoren er et annet område hvor det er mange barrierer som følge av manglende tilgang til IKT-fremstilt informasjon som annonsering av holdeplasser og informasjon på informasjonsmonitører. Det er viktig at slike løsninger som vi alle møter i hverdagen blir en del av loven. Det er svært positivt at det i forslaget slås klart fast at minibanker, billettautomater og køordningssystemer skal omfattes av loven, dette er områder der det er grundig dokumentert at synshemmede og andre grupper har liten eller ingen tilgang i dag.

Vi vil videre anføre at "embedded IKT" ikke kan oversettes med "integrert IKT", Vi mener dette i større grad dreier seg om IKT-komponenter som ikke publikum møter som en innbakt del av et kjøleskap, vaskemaskin m.m.

LOVFORANKRING AV TIDSFRIST

Norges Blindeforbund støtter forslag om at tidsfrister for universell utforming av IKT lovfestes i ny Diskriminerings- og tilgjengelighetslov.

VIRKEOMRÅDE FOR PLIKTEN

Det er viktig at all nettbasert informasjon og tjenester omfattes av loven. Dette må også gjelde for bruk av nettbank, også for utforming av kodebrikker. Her har noen banker utformet kodebrikker med tale og store tall, men dette gjelder foreløpig et fåtall av bankene. På samme måte må nettbasert salg av billetter og andre tjenester utformes på en universell måte.

Ved bruk av IKT vil "lydteksting" av TV-programmer, tekstlinja på skjermen leses opp av en syntetisk stemme, ha minimale kostnader. Dette er innført for flere TV-kanaler i Sverige og bør sikres som et tilbud.

Når det gjelder løsninger som retter seg mot allmennheten må det ses på hvordan det kan sikres universelt utformede produkter på alle områder. Enkeltprodusenter kan være i en tilnærmet monopolsituasjon og da vil deres varer kunne utestenge grupper som følge av utforming. En trend kan gjøre at grupper utestenges selv om det er mange produsenter. Et eksempel kan være utstrakt bruk av touchpaneler.

I dag kan informasjon enkelt fremstilles med tale gjennom bruk av IKT. Dette gjelder også for bruksanvisninger, informasjon om betingelser på forsikringsavtale og ved

stortingsmeldinger. Det bør derfor stilles krav om at informasjon skal utformes universelt, dette også for bruksanvisninger og betingelser for avtaler.

Konsekvenser av at det ikke kommer universelle løsninger kan bli behov for flere hjelpemidler.

Norges Blindforbund støtter forslaget om at virkeområdet for plikten er all IKT som retter seg mot allmennheten.

Virkeområdet for plikten må utvides til også å gjelde arbeidsplasser og utdanningsinstitusjoner.

TIDSFRISTER OG UTARBEIDING AV STANDARDER

Norges blindforbund støtter forslag om 1. januar 2011 som tidsfrist for universell utforming av nye løsninger innen IKT-området. Det er imidlertid viktig å sette i verk tiltak som sikrer at nye IKT-løsninger frem mot denne datoen ikke utestenger. Innen transportsektoren vedtok stortinget i 2004 nasjonal transportplan for 2006 – 2015 der universell utforming ble tatt inn som et satsningsområde. NSB har argumentert med at billettautomatene som kom i 2005 ikke hadde krav om universell utforming siden dette først gjaldt fra 2006. Derfor må det også sikres at systemer som kommer i perioden frem mot 2011 har løsninger som er gode for hele befolkningen.

Vi ser det som helt avgjørende at det også settes en absolutt tidsfrist for eksisterende løsninger. Ellers frykter vi at mange vil hevde at det bare har skjedd mindre endringer for IKT-systemer og at de dermed ikke rammes av loven.

Vi er redd det vil ta svært lang tid før universell utforming for eksempel alle minibanker er oppnådd uten en endelig tidsfrist. I konsekvensanalysen er det anslått 8 – 10 år som tidsfrist for eksisterende løsninger. Fra loven er planlagt vedtatt i 2008 vil det være mer enn 10 år til 2019, og selv om ikke standarder er på plass før i 2010 vil det være mulig å forutsi mange av de elementene som vil komme i standardene slik at dette kan tas med i planleggingen. Vi ber derfor om at en absolutt frist settes så tidlig som mulig, og senest 1. januar 2019.

HÅNDHEVING AV LOVEN

Vi anbefaler at tilsynsmyndigheten legges til likestillings- og diskrimineringsombudet. Det er logisk at ulike deler av diskrimineringsloven har samme organ som tilsynsmyndighet. Ombudet er også et uavhengig organ, noe som er viktig i saker der staten er part.

Vi mener videre at likestillings- og diskrimineringsnemnda bør være ankeinstans.

Det bør innarbeides en individuell klageadgang i tilknytning til innføring av plikten til universell utforming av all informasjons- og kommunikasjonsteknologi og dette bør håndheves av Likestillings- og diskrimineringsombudet og nemnda.

Likestillings- og diskrimineringsombudet må bygge opp kompetanse på IKT-området.

Det bør etableres et ekspertorgan som utvikler og følger opp innføringen av de nasjonale tilgjengelighetsstandarder, gir råd og veiledning til virksomheter innenfor sektoren og rapportere utviklingen til sektormyndighetene. Dette nye tilgjengelighetsorgan/ekspertorganet må inneha spisskompetansen på hele tilgjengelighetsområdet uavhengig av sektor.

Norges Blindeforbund ser det som viktig at brudd på loven følges opp med så kraftige reaksjoner/sanksjoner at det ikke kan "lønne seg" å bryte loven. Det bør innføres en egen hjemmel for pålegg om retting mv. mot en virksomhet ved manglende oppfyllelse av plikten og at pålegget kan følges opp med tvangsmulkt. Nivå på tvangsmulfter må være så høy at det har en effekt. Det bør kun gis dispensasjon fra loven når det foreligger svært tungtveiende grunner og det må stilles krav om kompensierende løsninger. Det er lett å argumentere med for eksempel sikkerhet for å unnskylde hvorfor man ikke har gjort løsninger universelt utformede, så det må kun være i svært åpenbare tilfeller dette skal gå foran universell utforming som prinsipp.

Vi anbefaler at man bruker alle miljøer som kan bidra i arbeidet med å informere om krav til en lov. Her bør man også spille på brukerorganisasjonene, der det er stor kompetanse på området.

Begrensninger i domstolenes overprøvingsadgang

Til spørsmålet om begrensninger i domstolenes overprøvingsadgang, mener vi at domstolene bør ha prøvingsadgang i saker knyttet til håndhevingen av krav om universell utforming av IKT og at det skal være full overprøving og ikke bare begrenset til å gjelde rettsanvendelsen. Vi støtter forslaget om at det settes en søksmålsfrist på tre måneder.

ØKONOMISKE KONSEKVENSER

Vi opplever at det som er funnet i konsekvensanalysen når det gjelder beskjedne kostnader for å oppnå universell utforming innenfor IKT-området er i samsvar med våre erfaringer. Dette vil også ha betydning for svært store grupper noe som både kan gi direkte økonomiske gevinster samtidig som det gjør hverdagen lettere for mange. Blindeforbundet gjorde en test av NSBs billettautomater sammen med Norsk pensjonistforbund og med testpersoner med dysleksi. Denne viste at både synshemmede, eldre og dyslektikere har svært store problemer med å betjene dagens løsninger selv om NSB i mange sammenhenger har hevdet at dette er systemer som de fleste kan bruke.

For Norges Blindeforbund
Atle Lunde, nestleder
Gunnar Haugsveen, generalsekretær
Sverre Fuglerud, interessepolitisk rådgiver